

Kultura

Z

orislav Lukić glavni je tajnik Matice hrvatske, udruge koja se ovih dana s avetima prošlosti bori za svoju palaču.

:: Ostaje li Matica doista bez svoje zgrade?

Duže se u zemljišnim knjigama vlasništvo nad našom zgradom navedeno kao društveno. Faktički, osim što je u posjedu zgrade, MH nema nikakve mogućnosti raspolagati svojom zgradom u smislu pravnog prometa. Natječaj za obnovu pročelja koji je raspisan u Zagrebu i na koji smo se prijavili vjerojatno neće biti pozitivno riješen jer je naša zgrada zavedena kao društveno vlasništvo. To je sve više nego zabrinjavajuće. Već sada imamo goleme štete od toga.

:: Možete li uopće iznajmljivati svoj prostor drugima?

Prema nekim temeljnim idejama da, prema nekima ne. Potencijalni korisnik prostora koji bi sada htio sklopiti ugovor s nama bio bi u najmanju ruku u dvojbi. Raspoložemo velikim slobodnim prostorom od oko 700 četvornih metara, ali nemamo zainteresiranog, a dio krovne snosi i ova situacija.

:: Kako je moguće da se najstarijoj kulturnoj udruzi u nas, koja će uskoro proslaviti 175. rođendan, dva puta nacionalizira ista imovina?

To je ključno pitanje. Zgrada je sagradena 1887, isključivo novcem MH i najveći ulog imali su njezini članovi. Uprava je prihodom od knjiga koje je objavljivala prikupila dovoljno novca za gradnju sjajne palače. Godine 1959. Komisija za nacionalizaciju donijela je odluku o nacionalizaciji. Pitanje nije samo je li moguće dva puta istu zgradu nacionalizirati, nego je li to kompleksnije. Imamo izričite dokaze po kojima je vidljivo da je mjerodavno tijelo donijelo odluku o izuzimanju od nacionalizacije naše zgrade 1960. Otad do danas nema dvojbi čija je to zgrada. Imamo i prijepis dokumenta od 10. veljače 1960., zapis tajnika komisije za nacionalizaciju da je drug Grbić Čedo rekao kako je stav partijske komisije da zgradu u Matičinoj ne treba obuhvaćati nacionalizacijom. Imamo i broj rješenja...

:: Ali original rješenja nemate?

U arhivima Hrvatske takvo rješenje nismo pronašli. Sve smo prošetali. Godine 1972. ista vlast Maticu je jelejski razjurla, otela joj svu imovinu pa i arhivu u kojoj se nalazio takav dokument.

:: Sadašnjoj Matici čak se odbriče da je sljednica Matice zabranjene 1972.?

Nesporimo je da su se svi živi članovi Upravnog odbora iz 1972. sastali 1989. godine i obnovili Maticu. Učinili su sve pravne korake da bi se nastavio rad Matice koji nije ni bio potpuno prekinut jer je cijelo vrijeme djelovao

Naše Pravopis prodan u 14 tisuća primjeraka. Najteži napad bio je da njime vraćamo jugoslavenski pravopis, iako ga struka nije osporila

Nakladni zavod MH.

:: I u istom prostoru, Matica nije nikada napustila prostor palače? Ne. Pravnici kažu da smo do siječnja 2015. godine bili u nesmetanom posjedu od izgradnje zgrade. Godine 1927. Matica je upisana u knjige kao jedina vlasnica. Volio bih znati kako je moguće da se danas donosi i provodi odluka o nacionalizaciji iz 1959. iako svi znamo da je nacionalizacija bila plačka. Ali da je sve ovo što je sud proveo legalno, a nije, onda bi ova vlast trebala trenutačno mijenjati propise jer oni ozakonjuju plačku. U jednoj sam prilici rekao da bi isto bilo da se 1959. nekoga hrvatskog čovjeka zbog političke djelatnosti osudilo na smrt, a da ta kazna nije izvršena pa da današnja pravosuđna vlast tog čovjeka strijelja!

:: Smrtnu smo kaznu ukinuli. Ukinuli smo i nacionalizaciju i društveno vlasništvo.

:: Kažnja li to ne nekog Matice zbog njezinih zalaganja za lustraciju?

Uvjeren sam da je lustracija nužnost i da ona donosi samo dobro Hrvatskoj. Ne samo da lustraciju treba obaviti nad ljudima koji su bili djelatni članovi tajnih obavještajnih službi i kršili ljudska prava, nego trebaju lustrirati i zakone. Pravosuđe se oslanja na propise koji su navodno legalni kako bi proveli nakaznu komunističku nacionalizaciju. Zar 2015. trebamo dokazivati da je nacionalizacija komunistički teror? Nemam dokaz da je Matica kažnjena zbog zalaganja za lustraciju, ali znam da predsjednik Vlade Zoran Milanović i predsjednik Sabora Josip Leko više od šest mjeseci ne odgovaraju na našu molbu da nas prime na razgovor zbog pitanja naše zgrade.

:: A Ministarstvo kulture?

U srijedu smo Vlasti te Ministarstva kulture pravosuđa te Državnom uredu za upravljanje imovinom predali zahtjev za žurno postupanje. Tražimo da Vlada na temelju članka 8. Zakona o Vladi prema kojem Vlada raspolaze cjelokupnom imovinom Republike Hrvatske, što znači da imovinu može nekomе vratiti u legalno vlasništvo najjednostavnijim postupkom Matice hrvatskoj poništi opis o društvenom vlasništvu nad palačom. Ova je zgrada i kulturno dobro pa se nadamo da će se u postupak uključiti i Ministarstvo kulture. Vlada može pokazati poštuje li MH ili je na strani plačke.

:: Kako je prošao prvi svezak Enciklopedije Matice objavljen uoči ljeta?

S obzirom na nesretne okolnosti u distribuciji knjiga, jako smo zadovoljni. Možda će nekomе zvučati pesimistično, ali ako smo u ljeto prodali stotinjak primjeraka te knjige, koja ne može biti jeftina, mogu reći da sam zadovoljan.

:: Imate još nekoliko važnih izdavačkih pothvata, pa i Stoljača hrvatske književnosti u kojoj ste objavili i Augusta Cesarca što je neke iznenadilo?

Sabralo je one koji šire sliku da je MH nazadna, natrajnaška i desna carska institucija. Mi objavujemo knjige pisaca koji su vrijedni, bez obzira na političku opciju. Bilo nam je drago da se u medijima moglo pročitati da se Matica pobrinula za pisca koji je od iznimne važnosti kao što je to Cesarec. Objavili smo i komplet od četiri knjige Antuma Gustava Matosa, vani su nam i radovi Ljudevita Jonke, a prije kraja godine u tisk će mo uputiti i svezak broj jedan našeg trenutačno najvećeg projekta, a to je Povijest Hrvata. Taj projekt nosi 130 povjesničara, imat će sedam svezaka, a trebali bismo ga završiti u 2017.

:: U toj će Povijesti Hrvata biti suvremena hrvatska povijest. Živcira li to neke ljude unaprijed?

Neke ljude živcira i samo postojanje i izdavačka djelatnost MH. Svaki na-

Borba s avetima prošlosti za pravo na vlastiti krov nad glavom i jedne velike institucije

pad na Maticu motivira me jer pokazuje da smo važni. Otvaramo vrata i mladim ljudima, što se vidjelo i na primjeru našeg Pravopisa.

:: Koliko je tog Pravopisa koji je izavao puno napada na MH prođano? Najteži su napadi bili da vraćamo jugoslavenski pravopis. A naš je Pravopis prođan u više od 14.000 primjeraka. U stručnoj javnosti nije bilo nijednog teksta koji bi osporio tjeđan dio našega Pravopisa.

:: Knjižarska se mreža raspala. Vi ste imali inicijativu da se prazni gradski prostori iz centra Zagreba iskoriste za knjižare?

Nema za to nikakvog razumijevanja. A u Europi imate cijele ulice koje su gradovi namijenili za knjižare. To bi u Zagrebu mogla biti Teslina ul-

ica koja već ima nekoliko knjižara, a mogla bi postati dio turističke ponude. Ovakvo je knjižarstvo u raspadu, naklade knjiga sve su manje, knjigu se ne može nigdje prodati, a ako se i proda, izdavač ne može do novca. U Matici smo počeli razgovarati o izradi zakona o knjizi jer su i honorari za autore dramatično niski. Kada je snažna kuća kao Algoritam otišla u predstečajnu nakladu s gubicima koji su veći od 20 milijuna kuna, a ta je tvrtka ekskluzivno prodavala strane knjige, računalne programe i igre te bila i nakladnik školskih udžbenika, kako da onda kuća koja proizvodi samo knjige opstane u Hrvatskoj?

:: Matica je s drugim udrugama napisala ugovor s HRT-om o Trećem programu. Što je bilo s time?

Petnaestak institucija i udruga potpisalo je sporazum s HRT-om koji je pomogao da se Treći program počne emitirati. Mi smo s tim bili preza-dovoljni, međutim, nismo uspjeli da HRT dnevno prati kulturni život u našim institucijama i udrugama. Da bi HRT s mogao pratiti djelatnost kulturnih institucija u Hrvatskoj, morao bi imati zaposlenike, kamere i prostor za montažu. Proračun HRT-a je milijardu i 400 milijuna kuna godišnje, a mala suma od desetak milijuna kuna omogućila bi HRT-u 3 sve o čemu govorimo. No, uprava HRT-a pod vodstvom Gorana Račmana naš je sporazum jednostrano raskinula, kao da je riječ o sporazumu o nabavi olova.

:: Je li i taj odnos s upravom HRT-a jedan od razloga što je Matica ugostila osnivanje Hrvatskog društva novinara i publicista?

Glavni je razlog da su u nedavnom povijesnom razdoblju mediji krenuli u smjeru isključive borbe za profitom, umjesto da profit bude u kombinaciji sa zadaćom medija, a to je prenošenje istine, odgovorno komentiranje, praćenje društva. Profit je izgurao temeljnu zadaću medija da društvu služe u tome da bude bolji, prosperitetnije i da se razvija. Mediji je RTL. To što su nam priredili s Big Brotherom, koji je u ranovećernjem terminu emitirao spolni čin, ili spolne činove ako ih je bilo više, stvar je doveo do pucanja po svim savovima. Vijeće za elektroničke medije odredilo im je finansijsku kaznu, ali to nije dovoljno. Mediji u Hrvatskoj služe profitu, ali kroz djelovanje Hrvatskog novinarskog društva čine krucijalan zločin, opredjeljuju se prema jednoj političkoj opciji. HND je izričito vezan za jednu političku opciju i postao je riježna podružnica.

:: Koja je to opcija?

Poslužiti će se najmanje lošim terminom, to je lijeva opcija. Čini mi se da je HND pristalica stranaka koje čine današnju vladajuću koalciju. Sve što je u centru ili desnije, za HND je neprijateljsko okruženje. Novinari iz Hrvatske koji su se udružili i našli u MH žele društvo koje neće biti politički označeno, nego će se brinuti za to da novinari rade svoj posao bez pritisa politike i profita, koliko je to moguće.

:: U kakvoj je fazi osnivanje društva?

Oko 25 novinara našlo se prije ljeta u Matiel, osnovalo društvo i prihvatilo statut. Ovih bi dana Ured za udruge trebao odobriti naš statut. Pripremamo i izbornu skupštinu. Dosad se učlanilo četrdeset novinara. Sastav društva pokazivati će da smo na dobrom traku. Postojeće društvo reagira čaš i na najizjedrnijim situacijama u kojoj HDZ utječe na neki općinski radio, a s druge strane HND uopće ne reagira kako treba ako se na HRT-u daju otkazi novinarima različitih svjetonazora. Novinari srednjeg ili desnog svjetonazora nemaju nikakvu zaštitu HND-a. Zato vjerujem da će u novom društvu biti novinari koji neće gledati kratkoročno i koji će medijima nametnuti standard kvalitete i odgovornosti ispred senzacije, emila i žutila.

Zar 2015. godine trebamo dokazivati da je nacionalizacija bila komunistički teror? Sada očekujemo pomoć Vlade

ZORISLAV LUKIĆ

Treba lustrirati ljude koji su kršili ljudska prava, ali i zakone

S glavnim tajnikom Matice hrvatske Zorislavom Lukićem o kulturi, politici i medijima **razgovarao je Denis Derk**

